

Harmonizacija direktnih poreza

dr Damir Šehović
Ekonomski fakultet
Podgorica, mart 2021. godine

Sadržaj predavanja:

- Potreba za harmonizacijom direktnih poreza
- Harmonizacija poreza na dobit
- Harmonizacija poreza na dohodak

Potreba za harmonizacijom direktnih poreza

- Harmonizacija direktnih poreza je otpočela tek nakon što se prilično odmaklo u harmonizaciji indirektnih poreza
- Iako razlike u indirektnim porezima na vidljiviji način ometaju funkcionisanje zajedničkog tržišta, jasno je i da razlike kod direktnih poreza doprinose ograničavanju slobode kretanja na unutrašnjem tržištu EU
- **Rimski ugovor iz 1957. godine** ne pominje harmonizaciju direktnih poreza
- **Neumarkov izvještaj iz 1962. godine** i **Tempelov izvještaj iz 1970. godine** iniciraju potrebu većeg stepena harmonizacije sistema oporezivanja preduzeća
- Iako su prijedlozi direktiva (smjernica) postojali i prije 1980. godine, konkretniji pomaci su napravljeni počev od 1990. godine osnivanjem **Rudingove komisije**, koja je 1992. godine sačinila izvještaj koji je doveo u vezu oporezivanje preduzeća u EU i izgradnju zajedničkog tržišta

3

Potreba za harmonizacijom direktnih poreza

- Deceniju kasnije izrađen je **Drugi Rudingov izvještaj**, kao novi osnov za harmonizaciju
- **Razlozi koji idu u prilog potrebi harmonizacije direktnih poreza** su:
  - Ujednačavanje osnovnih elemenata poreza na dobit - poreskih stopa i osnovica;
  - Harmonizacija poreskog tretmana dividendi;
  - Olakšavanje grupisanja kompanija među državama članicama;
  - Izbjegavanje dvostrukog oporezivanja;
  - Prenošnje poslovnih gubitaka.
- Pored teorijskih, i empirijska istraživanja su potvrdila potrebu harmonizacije direktnih poreza, jer je utvrđena pozitivna korelacija između harmonizacije poreza na dobit, efekta na GDP i ukupnog blagostanja
- Ipak, ostvareni su znatno **skromniji rezultati u odnosu na postavljene ciljeve**, a gotovo nikakvi pomaci nijesu postignuti kad je riječ o oporezivanju imovine

4

Harmonizacija poreza na dobit

- Savjet je usvojio nekoliko direktiva koje se odnose na pitanja:
  - Oporezivanja kapitalne dobiti u slučaju statusnih promjena kompanija iz različitih država članica;
  - Oporezivanje raspodijeljenog profita;
  - Isplate kamata i autorskih naknada između povezanih kompanija iz različitih država članica.
- Riječ je o Direktivi 90/434/EEZ, Direktivi 90/435/EEZ, Konvenciji 90/436/EEZ o eliminisanju dvostrukog oporezivanja i Direktivi 2003/49/EEZ
- Osim toga, pažnja se poklanja i aktivnostima koje se odnose na štetnu poresku konkurenciju

5

Harmonizacija poreza na dobit

- Prema **Direktivi 90/434/EEZ**, koja se primjenjuje kod oporezivanja kapitalne dobiti u slučaju statusnih promjena kompanija iz različitih država članica, kapitalna dobit se oporezuje samo ako je došlo do prodaje imovine od strane kompanije na koju su prenjeta prava i obaveze kod statusnih promjena (spajanja, podjele, razmjene imovine)
- Kako bi se poboljšao sistem oporezivanja kapitalne dobiti u slučaju statusnih promjena, pomenutu direktivu je zamijenila **Direktiva 2005/19/EZ**
- Prema **Direktivi 90/435/EEZ**, koja se odnosi na sistem oporezivanja raspodijeljenog profita u slučaju raspodjele između matičnih kompanija i filijala iz različitih država članica, predviđene su poreske olakšice za raspodjelu dividendi između matične kompanije i filijale,
- Cilj pomenute direktive je da se izbjegne dvostruko oporezivanje raspodijeljenog profita između povezanih kompanija koje potiču iz različitih država članica
- Direktiva 90/434/EEZ je zamijenjena **Direktivom 2003/123/EZ**

6

Harmonizacija poreza na dobit

- **Konvencija 90/436/EEZ o eliminisanju dvostrukog oporezivanja** (Arbitražna konvencija) definiše proceduru za rješavanje problema kada se pojavi mogućnost dvostrukog oporezivanja kod država članica
- Međutim, 2000. godine je prestalo njeno dejstvo jer je sve države članice nijesu ratifikovale
- Politički sporazum između država članica u cilju suprotavljanja štetnoj poreskoj konkurenciji u oblasti poslovanja je postignut usvajanjem **Kodeksa ponašanja za poslovna oporezivanja 1997. godine**
- Kodeksom su se države članice obavezale da smanje ili uklone poreske mjere kojima se nezakonito utiče na lokaciju poslovnih aktivnosti u Uniji, a koji se odnose na nerezidente putem davanja povoljnijeg poreskog tretmana čime se izaziva štetna poreska konkurencija

7

Harmonizacija poreza na dobit

- Osim toga, u skladu sa Kodeksom je donešena pravna regulativa koja obuhvata i **politiku kontrole državne pomoći**, koja predviđa pravila i postupke kojima se sprječava dodjela državne pomoći kojom se narušava konkurencija na unutrašnjem tržištu EU, odnosno kojima se daje prednost jednim u odnosu na druge kompanije
- U cilju definisanja mjera protiv štetne poreske konkurencije 1992. godine izrađen je **Model poreskog sporazuma o razmjeni informacija iz poreske oblasti**, kako bi se eliminisala štetna poreska praksa

8

Harmonizacija poreza na dobit

- Usvojen je i tzv. **Zajednički sistem oporezivanja kamata i autorskih naknada** isplaćenih između povezanih kompanija iz različitih država članica u cilju izbjegavanja dvostrukog oporezivanja
- **Direktiva 2003/49/EZ** o oporezivanju kamata i autorskih naknada isplaćenih između povezanih kompanija iz različitih država članica propisuje da su kamate i autorske naknade predmet oporezivanja samo u jednoj državi članici

9

Harmonizacija poreza na dohodak

- Kod poreza na dohodak fizičkih lica prisutan je najmanji stepen harmonizacije među državama članicama Unije, jer je procjena da ima manji značaj na funkcionisanje unutrašnjeg tržišta
- **Pomenuta harmonizacija tretira štednju, dividende i penzije**
- Istraživanja efekata razlika vezanih za porez na dohodak najčešće su vezana za pitanja uticaja elemenata poreza na dohodak na troškove radne snage, prevajivanja poreskog tereta između poslodavaca i zaposlenih, mjerenja prevajivanja poreskog opterećenja, što može biti uzrok izraženog seljenja radne snage i kapitala među državama članicama
- **Direktiva 2003/48/EZ** je donešena radi oporezivanja dohotka od kamate na štednju rezidenata država članica EU
- Njen cilj je da se omogući da se kamata koju fizičko lice rezident države članice EU dobije u drugoj državi članici, oporezuje u državi rezidentstva

10

Harmonizacija poreza na dohodak

- Iako ne postoji harmonizacija poreza na dohodak, gotovo sve države članice primjenjuju sličan **mehanizam sintetičkog poreza na dohodak** građana, uz primjenu progresivnih poreskih stopa, što je pogodan mehanizam za postizanje ne samo fiskalnih, nego i socijalnih i razvojnih ciljeva
- Kada je o dividendama koje ostvaruju rezidenti druge države članice riječ, iste se ne mogu oporezovati većim porezom nego što ih ostvaruju rezidenti u vlastitoj državi članici, kao što se ni **dividende** isplaćene u inostranstvu ne mogu oporezivati većim porezom od domaćih, jer bi to ugrozilo slobodno kretanje kapitala
- Slično kao kod dividendi, cilj je da se uspostavi sistem koji bi eliminisao poreske prepreke kod **prekograničnih penzija**, kako bi se omogućilo pojedincima da uplaćuju u penzijske fondove izvan države članice u kojoj imaju stalno prebivalište

11

Hvala na pažnji!

damirsehovic@yahoo.com

12